

R O Z S U D O K
V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ladislava Górásza a členov senátu JUDr. Vladimíra Maguru a JUDr. Sone Mesiarkinovej, v právnej veci žalobcu: **U.R., s.r.o.**, K.X., B.B., IČO: X., v dovolacom konaní zastúpený JUDr. D. K., advokátkou Advokátskej kancelárie so sídlom v B.B., K.X., proti žalovanému: **Ing. C. S.**, bývajúcí v B., Č.X., o **určenie neplatnosti právneho úkonu a určenie vlastníckeho práva**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp.zn. 8 C 23/2004, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 7. decembra 2006 sp.zn. 12 Co 293/06, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 7. decembra 2006 sp.zn. 12 Co 293/06 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Banská Bystrica (súd prvého stupňa) rozsudkom z 22. mája 2006 č.k. 8 C 23/2004-388 zamietol žalobu proti žalovanému Ing. C. S. a zastavil konanie proti žalovanému T.T., spol. s r.o., K., A.X. (táto spoločnosť bola 6. októbra 2006 ex offio vymazaná z obchodného registra). Žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanému Ing. C. S. náhradu trov konania v sume 668 825,- Sk na účet jeho zástupcu. Žalovanému T.T., spol. s r.o. nepriznal náhradu trov konania a žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť na účet súdu doplatok súdneho poplatku za návrh na začatie konania.

Súd prvého stupňa pri skúmaní, či žalobca má naliehavý právny záujem na ním navrhovanom určení neplatnosti zmlúv o zabezpečení záväzku prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam a určení jeho vlastníctva k takto prevedeným veciam v zmysle § 80 písm. c/ Občianskeho súdneho poriadku (zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov – ďalej iba „O.s.p.“) „akceptoval skutočnosti, ktoré označil žalobca ako naliehavý právny záujem pre podanie tejto žaloby, keď žalobca tvrdil, že na základe neplatných právnych úkonov došlo k prevodu vlastníckeho práva z neho na iného vlastníka a že nemá inú možnosť nápravy ako prostredníctvom žaloby.“ Posudzujúc potom dôvodnosť určovacej žaloby dospel k záveru, že žalobca nenáležite vyvodzuje neplatnosť zmlúv o zabezpečení záväzku z neplatnosti nimi zabezpečovaných zmlúv o prevode obchodného podielu a o jeho výplate, pretože tu nie sú žiadne skutočnosti, ktoré by mali za následok ich neplatnosť. Keďže žalovaný nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam na základe platných zmlúv o zabezpečení záväzku prevodom vlastníckeho práva, nie je tu potom ani dôvod na určenie vlastníctva žalobcu k zabezpečovacími zmluvami prevedeným nehnuteľnostiam.

Krajský súd v Banskej Bystrici (odvolací súd), na odvolanie žalobcu, rozsudkom zo 7. decembra 2006 sp.zn. 12 Co 293/06 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo výrokoch, ktorými bola žaloba voči žalovanému Ing. C. S. zamietnutá a žalobcovi bola uložená povinnosť zaplatiť žalovanému náhradu trov konania a zaplatiť súdny poplatok. Žalobcovi uložil aj povinnosť zaplatiť žalovanému náhradu trov odvolacieho konania v sume 74 294,- Sk. Samostatným výrokom napokon pripustil proti svojmu rozsudku dovolanie.

Odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa v jeho napadnutých častiach podľa § 219 O.s.p. majúc za to, že súd nižšieho stupňa rozhodol správne, keď zamietol žalobu o určení neplatnosti právnych úkonov a určení vlastníckeho práva. Podľa odvolacieho súdu ale zamietnutie žaloby neodôvodňuje zistenie o platnosti zabezpečovaných záväzkov, ale nedostatok naliehavého právneho záujmu na žalobcom navrhovanom určení podľa § 80 písm. c/ O.s.p. Na odôvodnenie svojho rozhodnutia odvolací súd uviedol, že žalobca sa žalobou domáhal určenia neplatnosti zmlúv o zabezpečení záväzku prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam tvrdiac, že sú neplatné týmto občianskoprávnym prostriedkom zabezpečované zmluvy o prevode obchodného podielu a o odplate za tento prevod. Domáhal sa teda toho, aby súd prejudiciálne určil neplatnosť právnych úkonov, z ktorých vyplýva akcesorický zabezpečovací právny úkon. Žalobca ale nemohol mať naliehavý právny záujem na takto požadovanom určení neplatnosti zmlúv o zabezpečení záväzku prevodom

vlastníckeho práva, pretože „prejudiciálne určenie neplatnosti právnych úkonov, z ktorých neplatnosť akcesorického záväzku vyplývala, nemá právnu záväznosť, nakoľko dôvody rozsudku nie sú právne záväzné a vykonateľné.“ V dôvodoch svojho rozsudku tiež uviedol, že na základe zmluvy o prevode obchodného podielu došlo medzi účastníkmi k plneniam, ktoré si účastníci dosiaľ nevysporiadali podľa zásad o vzájomne podmienenej povinnosti vrátiť si všetko, čo nadobudli na základe neplatných zmlúv. Podľa odvolacieho súdu „len na základe vyriešenia predbežnej otázky o neplatnosti právneho úkonu, na základe ktorého došlo k plneniu, by nebolo možné domáhať sa vrátenia plnenia zrealizovanej zmluvy o predaji obchodného podielu, preto by sa právne postavenie žalobcu vo vzťahu k platnosti právnych úkonov zmlúv o prevode obchodného podielu alebo odplate za jej prevod nestalo neistým a nebolo by riešením jeho právneho postavenia.“ K otázke platnosti právnych úkonov prejudiciálne riešenej súdom prvého stupňa odvolací súd ešte poznamenal, že „môže poukázať len na to, že okresný súd platnosť týchto úkonov neposudzoval z pohľadu tvrdení žalobcu, najmä pokiaľ ide o realizáciu predaja obchodného podielu dvoma zmluvami, čo je v rozpore s výkladom ust. § 115 ods. 3 Obchodného zákonníka a ponecháva tieto skutočnosti na právne riešenie v spore, ktorý by sa otázkou platnosti týchto právnych úkonov ako predmetom sporu zaoberal.“

Odvolací súd pripustil proti svojmu rozsudku dovolanie podľa § 238 ods. 3 O.s.p. „na preskúmanie správnosti právneho posúdenia naliehavosti právneho záujmu na určení neplatnosti právneho úkonu akcesorickej povahy vo vzťahu k právnomu úkonu, z ktorého by mohla neplatnosť tejto zmluvy vyplývať vo vzťahu k nemožnosti určenia synalagmatického záväzku možného určenia neplatnosti právneho úkonu a to zmluvy o prevode obchodného podielu a o odplate zaň.“

Proti rozsudku odvolacieho súdu žalobca podal dovolanie. Navrhol napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Mimoriadny opravný prostriedok odôvodnil tým, že postupom odvolacieho súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Odvolací súd založil svoje potvrdzujúce rozhodnutie na dôvodoch, ktorými sa súd prvého stupňa nezaoberal a ktoré účastníci ani netvrdili. Tým mu odňal možnosť vyjadriť sa k novým skutočnostiam v súvislosti s neplatnosťou právnych úkonov, navrhnúť dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadriť sa k právnym následkom z nich vyplývajúcim. Znemožnenie realizácie jeho procesných práv bola tak dôsledkom nerešpektovania ústavného princípu dvojinstančnosti občianskeho súdneho

konania. Podľa žalobcu rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva aj na nesprávnom právnom posúdení veci v otázke, že v predmetnom konaní súd nemohol prejudiciálne riešiť otázku platnosti zmlúv o prevode obchodného podielu. Taký záver je v rozpore s ustanovením § 135 ods. 2 O.s.p. Konanie odvolacieho súdu, ale i konanie súdu prvého stupňa, sú naostatok postihnuté aj vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Súdny nižších stupňov opomenuli skúmať, či predmetné zmluvy nie sú neplatné aj z iných dôvodov než namietaných, najmä z dôvodu porušenia § 105a ods. 1 Obchodného zákonníka a ich rozporu s ustanovením § 143 Občianskeho zákonníka. Podľa žalobcu je nesporné, že má naliehavý záujem na navrhovanom určení neplatnosti zmlúv o zabezpečení záväzku prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam a na určení vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam.

Žalovaný sa k dovolaniu žalobcu nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p., a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Prípustnosť dovolania žalobcu vyplýva v danom prípade z § 238 ods. 3 O.s.p. V tomto ustanovení je odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že jeho rozhodnutie je zásadného právneho významu. Ak odvolací súd vysloví prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, je dovolateľ oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené. V dovolacom konaní potom predmetom posudzovania a riešenia môžu byť len právne otázky (na riešenie skutkových otázok dovolací súd nie je oprávnený a ani vybavený procesnými prostriedkami – vid' § 243a ods. 2, veta druhá O.s.p.). Vychádzajúc z toho dovolací súd v predmetnom dovolacom konaní nepreskúmal správnosť žiadneho skutkového záveru, ale ani správnosť tých právnych záverov, ktoré nesúvisia s otázkou zásadného právneho významu, pre ktorú bolo dovolanie pripustené.

Odvolaací súd vidí zásadný význam svojho rozhodnutia po právnej stránke, pre ktorý pripustil proti svojmu rozsudku dovolanie podľa § 238 ods. 3 O.s.p, v riešení otázky „naliehavosti právneho záujmu na určení neplatnosti právneho úkonu akcesorickej povahy vo vzťahu k právnemu úkonu, z ktorého by mohla neplatnosť tejto zmluvy vyplývať vo vzťahu k nemožnosti určenia synalagmatického záväzku možného určenia neplatnosti právneho úkonu a to zmluvy o prevode obchodného podielu a o odplate zaň.“

Podľa § 80 písm. c/ O.s.p. návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Existencia naliehavého právneho záujmu na žiadanom určení (a preto i eventuálna nutnosť v konkrétnej žalobe tvrdiť a dokázať skutočnosti, z ktorých vyplýva jeho existencia) je pri všetkých určovacích žalobách, kladných či záporných, jednou z nevyhnutných podmienok toho, aby bolo súdu umožnené v rozsudku meritórne žalobe vyhovieť. V rozhodovacej praxi súdov sa ustálilo, že žalobca má právny záujem na žiadanom určení, ak by bez tohto určenia bolo ohrozené jeho právo alebo právny vzťah, ktorého je účastníkom, alebo ak by sa jeho právne postavenie bez takéhoto určenia stalo neistým.

Cieľom určovacej žaloby je vydanie rozsudku, výrok ktorého odstraňuje žalobcovu neistotu určení, či tu právo alebo právny vzťah (v prípade určenia neplatnosti zmluvy právny vzťah z nej vyplývajúci) je alebo nie je. Zákon pre procesnú prípustnosť určovacej žaloby teda predpokladá existenciu stavu neistoty žalobcu v tom, či ten-ktorý právny vzťah alebo právo je alebo nie je a zároveň tiež preukázanie, že uvedenú neistotu je možné odstrániť navrhovaným výrokom rozsudku. Naliehavý právny záujem na určení je daný vtedy, ak je tu aktuálny stav objektívnej právnej neistoty medzi žalobcom a žalovaným, ktorý je ohrozením žalobcovho právneho postavenia a ktorý nemožno iným právnym prostriedkom odstrániť; nezáleží na to, ako táto neistota vznikla. Posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie rozhodných skutočností tých pomerov (vzťahov), ktoré sú ohrozené neistotou, a teda nebezpečenstvom budúceho porušenia právnych povinností iným subjektom. Naliehavý záujem sa vieže k žalobe, resp. k otázke, či určovacia žaloba môže byť spôsobilým procesným inštrumentom ochrany práva, zatiaľ čo identifikácia rozhodného hmotnoprávneho vzťahu, o ktorého (preventívne) určenie z hľadiska potrieb žalobcu ide, vystihuje v spore otázku aktívnej a pasívnej legitímácie. Určovacia žaloba je spravidla prípustná v prípade

spornosti v tých právnych vzťahoch k nehnuteľnostiam, o ktorých sa vedie príslušná evidencia (kataster nehnuteľností); rozsudok súdu vyhovujúci takejto žalobe môže byť totiž jedným z predpokladov zapísania osoby vlastníka v súlade s právnym stavom a vykonania takej opravy evidovaných údajov o vlastníkovi.

Žalobca sa žalobou domáhal, aby súd určil, že sú neplatné zmluvy medzi účastníkmi o zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam a že je vlastníkom takto prevedených nehnuteľností na žalovaného.

Pri zabezpečení záväzku prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, platí všeobecný režim o nadobudnutí vlastníckeho práva prevodom nehnuteľnosti podľa § 133 ods. 2 OZ a podľa § 28 a nasl. zákona č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam v znení neskorších predpisov (pozri napr. stanovisko publikované v časopise Katastrálny bulletin č. 3 a 4/1997). Kladné rozhodnutie súdu o takejto žalobe by nepochybne mohlo byť jedným z predpokladov opätovného zapísania žalobcu ako vlastníka predmetných pozemkov. Žalobca mal právny záujem na žiadanom určení, pretože to mohlo mať priaznivý dopad na jeho právne postavenie. Existujúci stav v evidencii vlastníckych práv k predmetným nehnuteľnostiam je ohrozením žalobcovho právneho postavenia a nemožno ho odstrániť inými prostriedkami (okrem splnenia rozvázovacej podmienky uspokojením pohľadávky žalovaného zo zmlúv o prevode obchodného podielu a o jeho výplate, ktoré ale vzhľadom na postoj účastníkov neprichádza do úvahy).

Pre posúdenie prípustnosti určovacej žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. nebolo relevantné to, čo za významné považoval odvolací súd, t.j. že „prejudiciálne určenie neplatnosti právnych úkonov, z ktorých neplatnosť akcesorického záväzku vyplývala, nemá právnu záväznosť, nakoľko dôvody rozsudku nie sú právne záväzné a vykonateľné“ ani to, že „len na základe vyriešenia predbežnej otázky o neplatnosti právneho úkonu, na základe ktorého došlo k plneniu, by nebolo možné domáhať sa vrátenia plnenia zrealizovanej zmluvy o predaji obchodného podielu, preto by sa právne postavenie žalobcu vo vzťahu k platnosti právnych úkonov zmlúv o prevode obchodného podielu alebo odplate za jeho prevod nestalo neistým a nebolo by riešením jeho právneho postavenia.“

Otázka naliehavosti právneho záujmu je významná len vo vzťahu k tomu určeniu, akého sa žalobca domáha v návrhu na rozhodnutie súdu, nie však vo vzťahu k otázke, ktorú má súd

riešiť ako predbežnú. Vyriešenie otázky platnosti zmlúv o prevode obchodného podielu a o odplate za jeho prevod bolo nevyhnutným predpokladom rozhodnutia o žalobe na určenie neplatnosti zmlúv o zabezpečovacom prevode práva a súd ju mal vyriešiť bez ohľadu na to, či zo zistenia ich neplatnosti vyplynú pre účastníkov nejaké iné záväzky. Možný dôsledok vyplývajúci z bezdôvodného obohatenia vzniknutého z neplatnej zmluvy ustanovený v § 457 Občianskeho zákonníka a „určenie synalagmatického záväzku“ nebol predpokladom prípustnosti určovacej žaloby. V občianskom súdnom konaní môže súd riešiť rôzne prejudiciálne otázky (§ 135 O.s.p.). Posúdenie otázky platnosti zmlúv o prevode obchodného podielu alebo odplate za jeho prevod nie je otázkou uvedenou v § 135 ods. 1 O.s.p., ktoré ustanovenie taxatívne vymedzuje prípady, ktoré súd nemôže v konaní riešiť ako otázky predbežné. Preto je súd oprávnený riešiť túto otázku prejudiciálne, za splnenia podmienok uvedených v § 135 ods. 2 O.s.p., t. j. za predpokladu, že o tejto otázke nebolo už vydané príslušným orgánom rozhodnutie. Nie je rozhodujúce, že otázka platnosti zabezpečovaných zmlúv a synalagmy môže byť riešená aj v samostatnom konaní o žalobe podľa § 80 písm. b/ a c/ O. s. p. (porovnaj napr. R 86/2001).

Z uvedeného vyplýva, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení otázky prípustnosti žaloby o určenie neplatnosti zmlúv o zabezpečení záväzku prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam a určení vlastníctva k takto prevedeným veciam v zmysle § 80 písm. c/ Občianskeho súdneho poriadku. Dovolací súd preto dovolaním žalobcu napadnutý rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že právny názor vyslovený v tomto rozsudku je pre neho záväzný a že v novom rozhodnutí rozhodne znova o trovách pôvodného a aj dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Dovolací súd nepovažoval za opodstatnenú dovoláciu námietku žalobcu, že postupom a rozhodnutím odvolacieho súdu, v dôsledku nerešpektovania ústavného princípu dvojinštatčnosti občianskeho súdneho konania, sa mu odňala možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Kasačné rozhodnutie odvolacieho súdu má zabezpečiť účastníkom možnosť v súvislosti so zmenou právneho názoru na vec vyjadriť sa k právnej stránke a k dokazovaniu podľa ustanovenia § 118 ods. 3 O.s.p., prípadne v súvislosti s touto zmenou predložiť súdu nové dôkazy. V danej veci ale nešlo o takú zmenu v právnom posúdení veci odvolacím súdom,

ktorá mala mať za následok zrušenie rozsudku súdu prvého stupňa a vrátenie veci na ďalšie konania. K tomu, aby odvolací súd dospel k ním prezentovanému právnemu záveru o nedostatku podmienky naliehavosti právneho záujmu na žalobou navrhovanom určení, nepotreboval vykonanie ďalšieho dokazovania. Svoje rozhodnutie odvolací súd neoprel o nové skutkové zistenia, ku ktorému by sa účastníci mohli vyjadriť podľa ustanovenia § 118 ods. 3 O.s.p. V napadnutom rozhodnutí tak nešlo o rozhodnutie, ktoré by viedlo k porušeniu procesných práv žalovaného skutkovo argumentovať, prípadne navrhnúť dôkazy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. apríla 2008

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: